

Verdeeld Duitsland

[Achtergrond](#) - 13 augustus 2019 - Auteur: Marja Verburg

Vandaag 58 jaar geleden begon de bouw van de Berlijnse Muur, die Oost- en West-Duitsland ruim 28 jaar lang van elkaar scheidde. Inmiddels is de Muur alweer bijna 30 jaar weg, maar de verschillen tussen Oost en West zijn nog altijd groot. Oost-Duitsers voelen zich als tweederangs burgers behandeld en ook de economische inhaalslag verloopt veel trager dan gehoopt.

Na elke verkiezing publiceren Duitse media ze weer: de [kaarten van Duitsland](#) die laten zien hoe de Duitsers hebben gestemd. En steevast zie je de Muur er weer op terug: rechts, in de Oost-Duitse deelstaten, overheerst het paars van de socialistische partij Die Linke en sinds een aantal jaar ook het blauw van de rechts-nationalistische AfD. Links, in West-Duitsland, doen vooral de traditionele West-Duitse partijen het goed; CDU/CSU, SPD, Groenen en FDP.

Ook 30 jaar na de val van de Muur is de mentale kloof tussen Oost- en West-Duitsers niet gedicht. Dat heeft deels economische oorzaken: het loonverschil tussen Oost- en West-Duitsland is met zo'n 15 procent nog steeds hoog en het bruto binnenlands product ligt in Oost-Duitsland nog altijd op slechts 73 procent van het niveau van West-Duitsland. Ook zijn de pensioenen in het Oosten lager dan die in het Westen en neemt de vergrijzing er sneller toe.

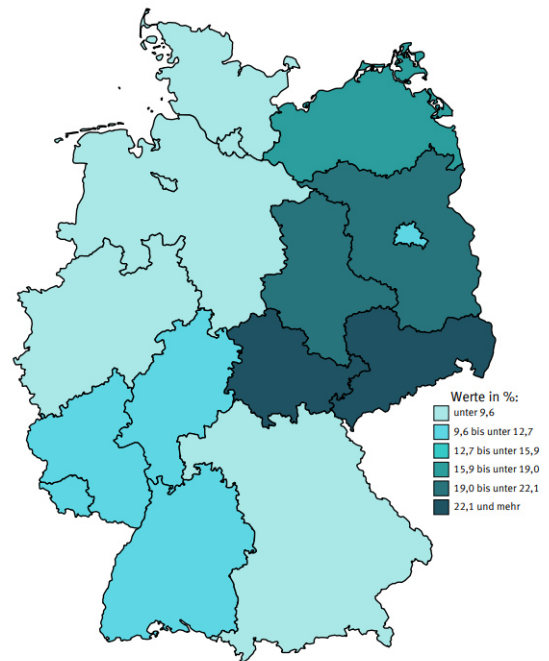
Maar die economische situatie is niet de belangrijkste oorzaak van de slechte stemming in de Oost-Duitse deelstaten, stelde de *Ostbeauftragte* van de Duitse regering, Christian Hirte, afgelopen najaar. Hij adviseert de regering over Oost-Duitsland en presenteerde in oktober 2018 het jaarlijkse rapport over de stand van de Duitse eenheid.

Cultureel kolonialisme

Veel Oost-Duitsers hebben het gevoel dat ze niet volwaardig meetellen in de samenleving, [vertelde Hirte](#). "Politiek en media argumenteren vaak op eenzelfde manier, maar veel mensen hebben andere overtuigingen." Dat sentiment kwam ook aan bod tijdens het Bondsdagdebat over Hirtes *Jahresbericht*. "Veel Oost-Duitsers voelen zich oneerlijk behandeld", concludeerde een van de Bondsdagleden. Bovendien zitten grote beursgenoteerde ondernemingen niet in het Oosten en bekleden West-Duitsers de meeste hoge functies in politiek en

bedrijfsleven. Volgens een [studie van de universiteit Leipzig](#) zit op nog geen twee procent van de onderzochte leidinggevende posities iemand uit Oost-Duitsland. Veel Oost- Duitsers zijn hun vertrouwen in de overheid en de politiek verloren, benadrukten verschillende parlementariërs in de Bondsdag.

"De dominantie van West-Duitsers in de elites wordt nog steeds als cultureel kolonialisme ervaren. En dat is een probleem, ja", zei Thomas Krüger daar in 2017 over. Hij is als voorzitter van de Bundeszentrale für politische Bildung (BpB) een van de weinige Oost-Duitsers die een landelijke instelling leidt die zich niet alleen met Oost-Duitse thema's bezighoudt. West-Duitsers bepalen nog steeds op veel gebieden de toon en het beleid, zei Krüger in een [interview met de Berliner Zeitung](#). "Het aandeel Oost-Duitsers en hun identiteit raakt daarbij vaak in de verdrukking."

Oost-Duitsers hebben de democratie voor zichzelf bevochten, maar daarna was het snel gedaan met de inspraak en het mee mogen beslissen. Sinds de eenwording op 3 oktober 1990 gelden de West-Duitse politieke, economische en sociale systemen ook voor Oost- Duitsland. Veel Oost-Duitsers vinden dat ze die 'opgelegd' kregen en voelen zich tweederangs burgers.

Rechts-radicaal geweld

Sinds een aantal jaar domineert rechts-radicaal geweld het debat over de Duitse eenheid. Dat is sinds de vluchtelingencrisis vooral in Oost-Duitsland opvallend toegenomen. Vreemdelingenhaat heeft zich in Oost-Duitsland geconsolideerd, [concludeerde de bondsregering in 2016](#), en die vormt een bedreiging voor de maatschappelijke en economische ontwikkeling in de Oost-Duitse deelstaten.

Hirte wees ook op de positieve ontwikkelingen in de Duitse eenwording. Het verschil in werkloosheid tussen Oost en West is gedaald naar nog slechts 2 procent en bijna de helft van alle werknemers in het Oosten is vrouw, benadrukte hij. Ook zijn Oost-Duitsers volgens hem beter in het combineren van werk en gezin. Dat rechts-extremisme in het oosten, en vooral in Saksen, zichtbaarder is, komt mede omdat het daar als probleem heel lang verwaarloosd is, luidde een van de conclusies na [rellen in Chemnitz](#) in de nazomer van 2018.

Sinds een aantal jaar domineert rechts-radicaal geweld het debat over de Duitse eenheid

Volgens Hirte is rechts-extremisme geen typisch Oost-Duits probleem. Het is daar misschien duidelijker zichtbaar, maar overal in Duitsland is de polarisering te zien, legde hij bij de presentatie van zijn jaarrapport uit. Dat rechts-extremistisch geweld ook een West-Duits probleem is, werd in juni van dit jaar eens te meer duidelijk na de moord op CDU-politicus Walter Lübcke in Hessen. Daarvoor zit een West-Duitse rechts-extremist vast en het toonde het [gevaar van neonazi-netwerken](#) die in heel Duitsland actief zijn.

Einheitswippe

In Berlijn is ondertussen de bouw van een eenheidsmonument symbool aan het worden voor het moeizame eenwordingsproces. Het plan zo'n monument te bouwen ontstond ruim tien jaar geleden. Sindsdien waren er vooral veel ruzies en problemen. In 2009 mislukte een eerste ontwerpwedstrijd omdat geen van 500 ontwerpen goed genoeg werd bevonden.

Een tweede poging leverde de [Einheitswippe](#) op, ook wel de 'saladeschaal' genoemd, die voor het Berlijnse Stadsslot moet komen te staan. Het is een grote gouden wip waar mensen overheen kunnen lopen, zodat ze hem in beweging zetten - zoals de Oost-Duitse bevolking in 1989 een vreedzame revolutie in beweging heeft gezet. Na jaren van vertragingen en budgetoverschrijdingen - inmiddels liggen de kosten bij 17 miljoen euro - moet [de bouw van het monument](#) in het najaar van 2019 beginnen. Daarvoor wordt maar liefst twee jaar gerekend. De inwijding op 3 oktober 2020 - 30 jaar na de eenwording - is dus nu al onhaalbaar.

Dit artikel is een geactualiseerde versie van het gelijknamige stuk uit het [Berlijn-magazine](#) van het Duitsland Instituut Amsterdam, dat in juni 2019 verscheen.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/32821/verdeeld-duitsland>